



ПЛАН ПРОБОЈА СРЕМСКЕ УТВРЂЕНЕ ЗОНЕ

Сагласно плану стратегијске операције за разбијање, уништење и гоњење непријатељских снага на сремском фронту, Северна група дивизија 1. армије имала је задатак да изврши пробој непријатељског фронта у Срему између Дунава, Босута и Спачве с циљем да, у садејству са јединицама 3. армије и Јужне групе дивизија 1. армије, разбије и уништи снаге непријатеља источно од линије Осијек — Винковци — Жупања.

Да би се остварио циљ операције требало је да Северна група дивизија главни удар нанесе на десном крилу, разбије непријатељев фронт кроз сремску утврђену зону и брзо продире правцем Новак — Бапска — Вуковар — Винковци како би се у рејону Даља спојила са левим крилом 3. армије, а потом приступила уништењу непријатељских снага и овлада рејоном Вуковар — Винковци.

Помоћне ударе ова група дивизија требало је да нанесе на правцима Шид — Товарник — Оролик — Мирковци — Винковци и Батровци — Оток — Привлака — Винковци.

Планом операција било је предвиђено да се овлада линијом Сотин — Свињаревци — Шидски Бановци — Товарник — Илинци — Подграђе — Липовац.

Другог дана операције требало је овладати линијом Вуковар — Бршадин — Нуштар — Мирковци — мост на Босуту код Привлаке — Комлетинци.

Трећег дана операције било је предвиђено да се овлада линијом Борово — Трпиња — вршковци — Привлака — Оток, с напоменом да је линија којом је Северна група дивизија имала да овлада трећег дана операције узета као „евентуална могућност“.

Наредних дана, по уништењу снага непријатеља у сремској утврђеној зони, спајања са Јужном групом дивизија и избијања на линију Габош — Иванково — Ретковци, 1. армија је имала задатак да предузме енергично гоњење општим правцем винковци! — Стриживојна — Славонски Брод — Градишка — Иванић Град — Загреб.

Почетак напада био је предвиђен најкасније Ј ноћи 11/12. априла 1945.

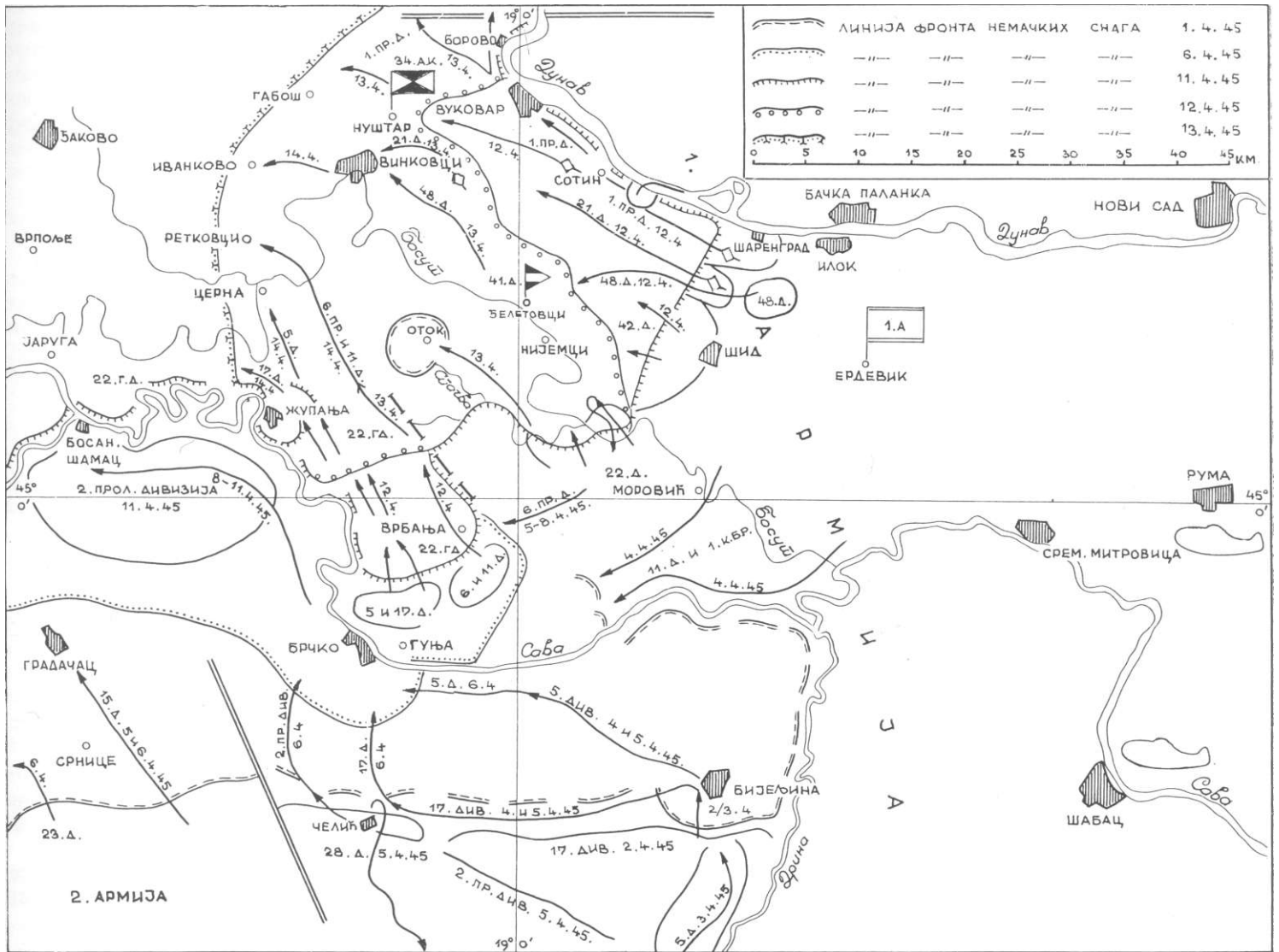
ПРИПРЕМЕ ЗА ПРОБОЈ СРЕМСКЕ УТВРЂЕНЕ ЗОНЕ

Непосредно после повратка команданта армије с саветовања у Београду, у свим јединицама 1. армије отпочеле су веома опсежне и садржајне припреме војника, старешина, команди и јединица.

Између осталог, биле су предузете опсежне мере да се још једанпут провере извиђачки и обавештајни:



Артиљерци су имали осматрачнице и на крововима сремске кућа, стаја и других зграда, април 1945 (из листа 1. армије „За победу“)



1. Армија ЈА у борбама за разбијање немачког фронта у Срему од 3. до 14. априла 1945.

подаци о непријатељским снагама на фронту 1. армије, а нарочито на делу фронта између Дунава и Босута. У том циљу, Штаб 1. армије издао је 2. априла заповест 1. и 6. пролетерској и 21. дивизији да до 5. априла увече изврше припреме за предузимање нападних акција с циљем да се помогну операције 2. армије и Босанске оперативне групе дивизија 1. армије. На тај начин, привезале би се снаге непријатеља за фронт Северне групе дивизија. Истовремено, требало је да се 1. армији створи повољнији положај за шире офанзивне операције и да се дође до тачних података о јачини снага непријатеља на делу фронта између Дунава и Босута.

Поред тога, овом заповешћу било је наређено да 42. дивизија, током 3. априла, смени 1. бригаду 6. пролетерске дивизије, која се у то време налазила на положајима на левој обали Босута од Градине до Моровића, како би иста могла да се припреми за напад на непријатељска упоришта у Батровцима и Липовцу.

Исто тако, у прилогу наведеног наређења Штаб 1. армије доставио је свим јединицама и „Упутство за припрему — вјежбање за предстојеће операције које ће извршити јединице наше армије“, у коме су били прецизирани поступци како треба извршити припреме јединица за предстојеће задатке.

Наредног дана, 3. априла, Штаб армије издао је заповест у којој је прецизирао задатке 1. пролетерске и 21. српске дивизије у извршењу насилног извиђања на дан 5. априла. Овом заповешћу било је предвиђено да напад ојачаних батаљона из поменутих дивизија отпочне 5. априла у 5 часова, с тим да им претходи артиљеријска припрема у трајању од 10 минута и „артиљеријски препад“ у трајању од 5 минута.

Пред јединице Северне групе дивизија 1. армије постављени су следећи задаци:

Прва пролетерска дивизија требало је да једним ојачаним батаљоном изврши насилно извиђање на делу фронта између двеју кота 141 западно од Бапске, са задатком да овлада рејоном безименог салаша западно од коте 141 (Себауеров салаш) и задржи га



Радио-станција Штаба 3. крајишке бригаде у раду, 12. априла 1945 (из албума пуковника Пеоа Трнинића)



На једној артиљеријској командној осматрачници 12. априла 1945, у Срему (из листа 1. армије „За победу“)



Тенкови 2. тенковске бригаде излазе на полазни положај 12. априла 1945. код шуме Калиле, недалеко од Товарника (из албума генерала Љубивоја Пајовића)



Центар везе 1. пролетерске дивизије у Шаренграду, 11. априла 1945; на слици Александар Петровић, руководиоцац СКОЈ-а батаљона за везу 1. пролетерске дивизије (из албума др Александра Петровића)



Нишанија на пуковском топу 76 мм М 27 заузима елементе за гађање, априла 1945 (из листа 1. армије „За победу“)



Тенк број 303 из састава 2. тенковске бригаде у покрету ка линији развоја 12. априла 1945, пред пробој сремског фронта (из албума генерала Љубивоја Пајовића)



у својим рукама као ослонац за даља офанзивна дејства дивизије.

Поред тога, заповешћу команданта артиљерије армије било је наређено да батаљон у насилном извиђању подрже две батерије топова пуковске артиљерије, две батерије минобацача 120 мм и четири борбена чамца совјетске Дунавске флотиле са 4 топа 76 мм М. 42 ЗИС-3.

Двадесет прва дивизија имала је задатак да једним ојачаним батаљоном изврши насилно извиђање

на делу фронта код Грчићевог салаша, овлада његовим рејоном и да га задржи у својим рукама као ослонац за даља офанзивна дејства дивизије.

Шестој пролетерској дивизији је наређено да једном бригадом изврши напад на непријатељска упоришта у Батровцима и Липовцу јужно од Босута и Спацве и да их задржи у својим рукама као ослонац за касније офанзивне акције према Апшевцима, Подграђу и Илинцима.

На фронту 1. пролетерске дивизије напад је извршио 3. батаљон 3. крајишке бригаде, ојачан Четом аутоматичара, четири лака минобацача и једним противтенковским топом. Поред тога, овај батаљон су подржавале минобацачке јединице и батерије пуковских топова 3. крајишке и 13. пролетерске бригаде, једна батерија топова 76 мм и две батерије минобацача 120 мм из састава Артиљеријске бригаде, као и четири топа 76 мм М. 42 са борбених чамаца из састава Сулинске бригаде совјетске Дунавске ратне флотиле.

У одређено време, 3. батаљон 3. крајишке бригаде извршио је напад на непријатељске положаје у рејону Себауеровог салаша али, упркос ванредним напорима и веома тешкој борби, није успео да постигне успех претрпевши губитке од 49 погинулих и 96 рањених.

Истог дана, на свом делу фронта између Дунава и коте 136 код Бабиног Дола, напад су извршила и два батаљона 1. пролетерске бригаде. После жестоких борби, јединице ових батаљона су продрле до жичаних препрека и пред њима биле заустављене жестоком отпором немачких јединица, претрпевши том губитке од 35 мртвих и 72 рањена. Укупни губици 1. пролетерске дивизије били су 84 мртва и 168 рањених.

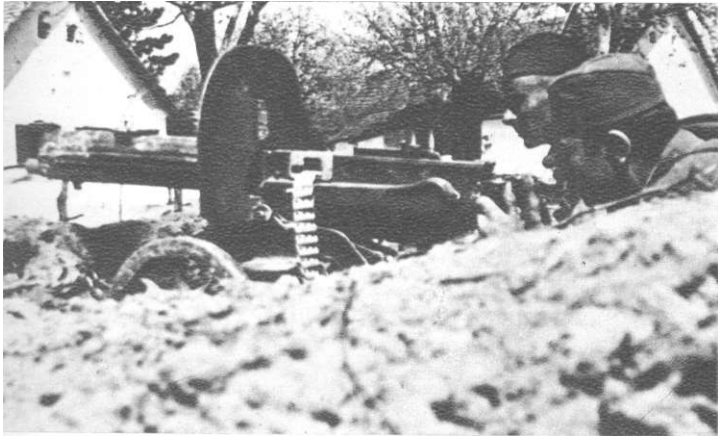
На фронту 21. дивизије напад на Грчићев салаш извршио је 1. батаљон 5. српске бригаде, али ни он није постигао жељени успех. Губици ове дивизије током 5. априла износили су 16 мртвих и 88 рањених.



Једно одељење тешког митраљеза „максим“ из 1. пролетерске бригаде на положају у Срему, марта 1945 (из књиге „Прва пролетерска од Београда до Загреба“)



Једно одељење противавионског митраљеза из 1. пролетерске бригаде на положају у Срему, марта 1945 (из књиге „Прва пролетерска од Београда до Загреба“)



Митраљесци 2. македонске бригаде 48. дивизије у борби за ослобођење села Илаче, 12. априла 1945 (из албума пуковника Дака Кундачине)



Борци 1. македонске бригаде 48. дивизије заузели су немачке ровове код Товарника 12. априла 1945. и воде борбу за његово ослобођење (из албума пуковника Дака Кундачине)

Такође, у два часа 5. априла отпочео је, уз подршку Тешког дивизиона 42. дивизије, напад 1. бригаде 6. пролетерске дивизије на непријатељска упоришта у селима Батровци и Липовац али, и поред више пута поновљених напада током дана, није постигнут никакав успех. Бригада се повукла на полазне положаје претрпевши губитке од 33 мртва и 149 рањених.

Поред напред описаних акција насилног извиђања у времену између 1. и 11. априла, у јединицама Северне групе дивизија извршен је и низ других припрема неопходних за успешно извршење борбених и других задатака у току пробоја сремског фронта. Између осталог, у оквиру припрема јединица за извршење пробоја сремског фронта, у свим јединицама је изведена обука у уклањању минско-експлозив-



Минобацачлије 42. дивизије дејствују за време пробоја сремског фронта, 12. априла 1945 (из албума генерала Бена Руса)

них препрека и начину савлађивања разних других препрека. Посебна пажња је посвећена томе да све јединице на главном положају, у непосредном додиру са непријатељем, израде приближнице „сапирањем“, тј. копањем саобраћајница директно према рововима непријатеља. На тај начин, јединице су савлађивале минско-експлозивне и друге препреке испред непријатељевих положаја — заправо, испред првог рова главног положаја.

ОДЛАГАЊЕ ДАНА ПРОБОЈА СРЕМСКОГ ФРОНТА И ФОРСИРАЊА ДУНАВА И ДРАВЕ

С обзиром на то да је планом стратегијских операција за ослобођење Југославије било предвиђено да напад Северне групе дивизија 1. армије за пробој сремског фронта и форсирање Саве и Дунава отпочне тек када Јужна група дивизија овлада непријатељским мостобранима јужно од Саве, форсира ову реку и избије у рејон Жупање, Генералштаб ЈА непрекидно је ургирао да се темпо операција код Јужне



Борци 1. македонске бригаде 48. дивизије у борби код села Товарника, 12. априла 1945 (из албума пуковника Дака Кундачине)



Хаубица 122 мм М 38 из Артиљеријске бригаде 42. дивизије, на ватреном положају 13. априла 1945 (из албума генерала Бена Руса)



Пуковски топ 76 мм М 43 из 42. дивизије, на положају у Срему (из албума генерала Бена Руса)

групе дивизија повећа како би наредио почетак друге етапе операције — пробој сремске утврђене зоне и форсирање Драве и Дунава.

Још 6. априла, у току борби за ослобођење Брчког, начелник Оперативног одељења Генералштаба ЈА, генерал Хамовић, упутио је команданту 1. армије, генералу Дапчевићу, телеграм у коме га извештава да је у Срему све спремно за пробој фронта, само се чека пад Брчког и покрет јединица 1. армије ка Жупањи.

Одмах по пријему овог телеграма, генерал Дапчевић је 7. априла упутио Генералштабу ЈА овакав одговор:



Мајор Арсеније Бољевић (десно), командант 11. ваздухопловне ловачке дивизије, издаје наређење једном пилоту пред полетање на борбени задатак на сремском фронту (из Музеја Југословенског ваздухопловства)

„Послије тридесет сати тешке и упорне борбе успјели смо продријети у источни дио града. Жестокe борбе се продужавају за град" (текст се односи на Брчко — прим. аутора).

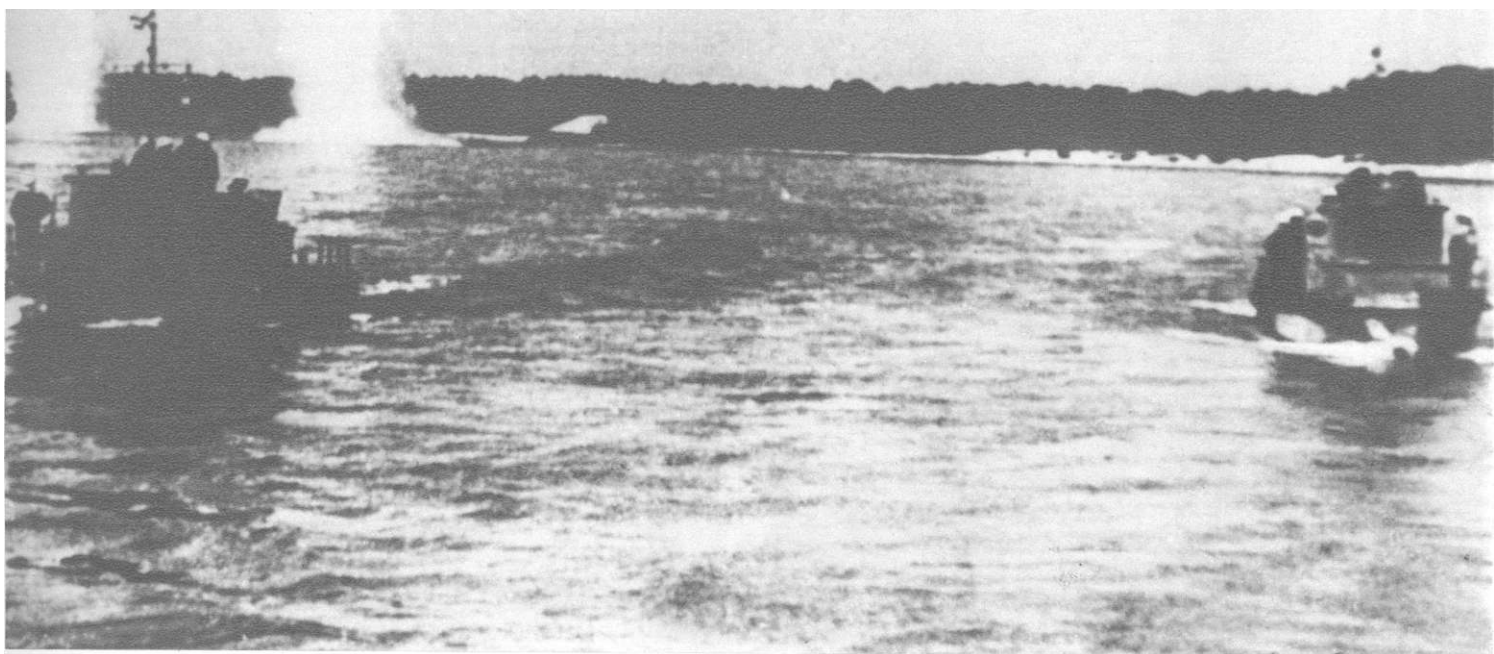
Као што се из наведеног телеграма види, Генералштаб ЈА је планирао да напад за пробој фронта у Срему и форсирање Драве отпочне 8. априла ноћу. Међутим, непријатељ је врло упорно бранио рејон Брчког.

Наредног дана, 8. априла, пошто је добио извештај команданта 1. армије да су јединице Босанске оперативне групе дивизија успеле да слома отпор непријатеља и ослободе Брчко, Генералштаб је послао генералу Дапчевићу телеграм следеће садржине:

„Обзиром на пад Брчког и створене услове за Ваше брже напредовање преко Саве ка Жупањи и позадини Сремске утврђене зоне, сматрамо да би Коста и све остале Ваше снаге из Срема требале прећи у општи напад деветог априла око 20-ог часа ноћу. Јавите нам обратном везом да ли се слажете."



Авиони ИИ1-2 у лету при извршавању борбеног задатка на сремском фронту (из Музеја Југословенског ваздухопловства)



Бродови Дунавске ратне флотиле Црвене армије на задатку код Илока, у пролеће 1945 (из фототеке „Борбе“)



Командант 11. ваздухопловне ловачке дивизије мајор Арсеније Бољевић у авиону пред полетање на борбени задатак, априла 1945 (из Музеја Југословенског ваздухопловства)

Примивши овај телеграм Генералштаба, командант 1. армије одговара још истог дана:

„Мост у Брчком срушен. Јединице са оне стране Саве (реч је о 6. и 11. дивизији и 1. коњичкој бригади — примедба аутора) воде борбу до Гуње. Ми се нећемо моћи пребацити још за три до четири дана.“

Као што се из наведених телеграма види, очекивања Генералштаба нису се остварила. Због тога је Генералштаб још једанпут одложио почетак напада и наредио Штабу 1. армије да јединицама Северне

групе дивизија изда авизо заповест за пробој, с тим да се у току 9. и 10. априла заврше све припреме како би напад могао да отпочне 11. априла ујутро.

АВИЗО ЗАПОВЕСТ ЗА ПРОБОЈ СРЕМСКЕ УТВРЂЕНЕ ЗОНЕ

Поступајући по добијеном наређењу Генералштаба ЈА, Штаб 1. армије је 8. априла издао заповест јединицама Северне групе дивизија 1. армије за извршење припреме напада за пробој фронта. Овом заповешћу било је, између осталог, наређено:

Четрдесет другој дивизији да 7. бригадом смени јединице 21. српске дивизије на фронту од железничке пруге Шид — Товарник до Трунићевог салаша, и истовремено прошири фронт своје 3. и 16. бригаде на североисток и смањи ширину фронта 7. бригаде.

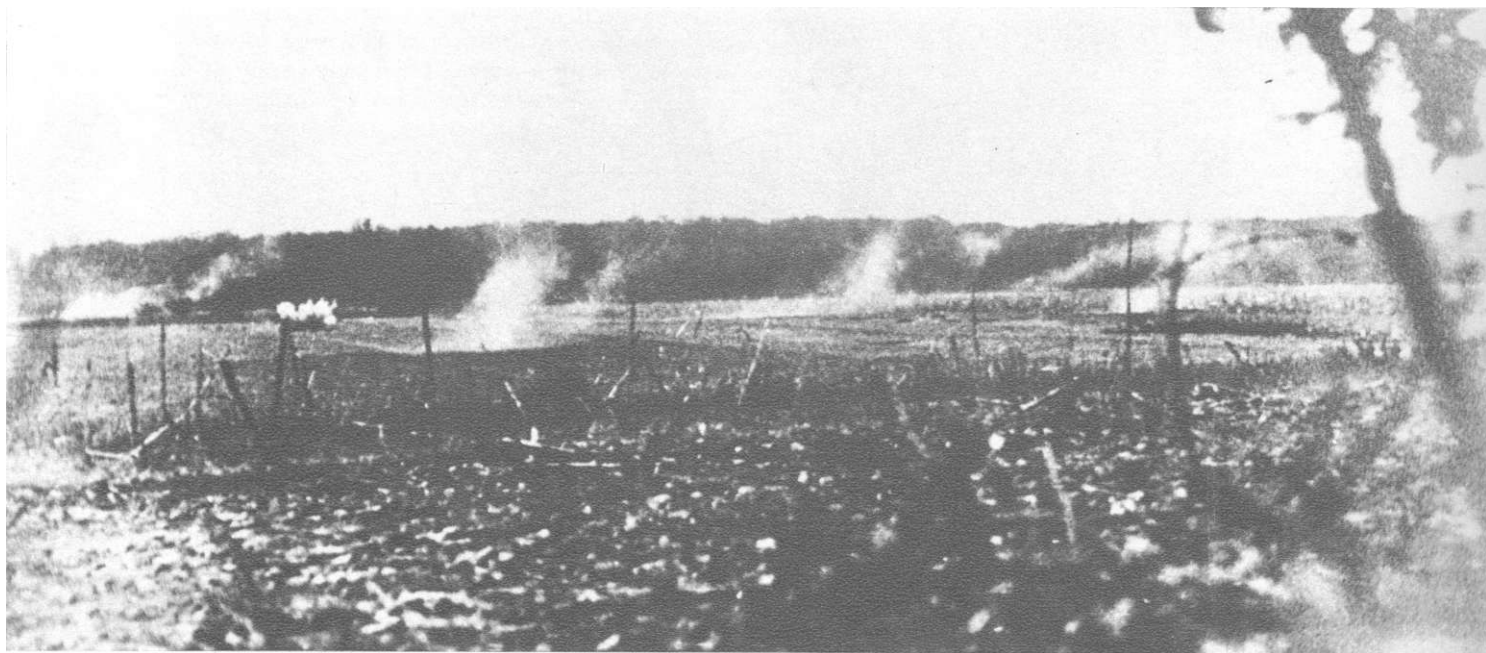
Двадесет првој дивизији да једном бригадом смени јединице 1. пролетерске дивизије од Трунићевог салаша до закључно Безименог салаша.

Штабу 15. корпуса да 48. дивизија 9. априла изврши покрет из дотадашњег рејона размештаја у рејон Беркасово — Сот — Моловин.

Смена артиљеријских јединица и посудање нових ватрених положаја требало је да се изврши ноћу 9/10. априла, сагласно заповести команданта артиљерије армије.

Исто тако, овом заповешћу је наређено да у току 9. и 10. априла Штаб 15. корпуса, штабови јединице 1, 21. и 48. дивизије, команданти и командири тенковских јединица изврше рекогносцирање земљишта по следећим задацима:

Прва пролетерска дивизија, једном бригадом, вршиће пробој на делу фронта од натписа Средњи



Пробој сремског фронта отпочео је артиљеријском припремом 12. априла у 04.45 часова. Први плотун је испаљен. Гранате су експлодирале на непријатељском положају код села Ловас. Снимак на фронту 1. пролетерске дивизије (из албума генерала Љубивоја Пајовића)



Борци 1. армије су у трку гонили одступајућег непријатеља
(из листа 1. армије „За победу“)



Пешадинци 1. пролетерске бригаде јуришају на непријатељске положаје приликом пробоја сремског фронта, априла 1945 (из албума генерала Љубивоја Пајовића)



Порушена зграда у Товарнику; слично су изгледале и зграде у другим селима дуж линије фронта у Срему (из фототеке „Борбе“)

потес до Безименог салаша западно од коте 141 (која се налази око 3 км западно од села Новак-Бапска).

Двадесет прва дивизија вршиће пробој са једном бригадом на делу фронта од Безименог салаша (закључно) па до Безимене шуме код коте 141 (која се налази око 700 метара североисточно од Трунићевог салаша) и да једну бригаду припреми да изврши десант Дунавом узводно између Сотина и Опатовца.

Друга тенковска бригада кренуће са полазних положаја у напад одмах по пробоју непријатељских положаја на правцу главног удара и то једним батаљоном на правцу напада 1. пролетерске, а једним другим батаљоном на правцу напада 21. дивизије.

Да се 5. српска бригада припреми да изврши десант преко Дунава између Сотина и Опатовца у исто време када јединице армије отпочну напад са фронта.

Да артиљеријске јединице на правцу главног удара изврше коректуру у току 10. априла.

Да у току 9. и 10. априла старешине свих јединица на правцима помоћних удара изврше рекогносцирање земљишта.

Да се све наведене припреме заврше 10. априла до 18 часова.

И, најзад, било је наређено да се у највећој тајности изврши снабдевање јединица муницијом, сигналним ракетама, сувом храном и другим материјалним потребама.

Поступајући по добијеној заповести, извршена је смена јединица на фронту 1. пролетерске и 21. српске дивизије. Трећа македонска бригада проширила је свој фронт од железничке пруге Шид — Товарник до закључно са путем Шид — Товарник, а 7. македонска је сменила 4. и 31. српску бригаду 21. дивизије.



Борци 1. пролетерске бригаде 1. пролетерске дивизије у јуришу на немачке положаје код села Мохова 12. априла 1945 (из албума генерала Љубивоја Пајовића)

Исто тако, ноћу 9/10. априла 4. српска бригада из 21. дивизије сменила је 13. пролетерску бригаду 1. пролетерске дивизије.

На тај начин, напред наведеним сменама и поседањем положаја ноћу 9/10. априла, било је завршено основно груписање снага Северне групе дивизија 1. армије.

Поред тога, Штаб 1. армије издао је у току 8. априла и посебно наређење 22. дивизији. Њен главни задатак био је да једном бригадом форсира Босут код Батроваца и да са створеног мостобрана изврши напад у позадину непријатеља јужно од Илинаца, ради садејства с 42. дивизијом. Истовремено, ова дивизија је имала задатак да делом снага изврши напад кроз шуме Драгановце и Дубовица ка Апшевцима и,



Борци 4. српске бригаде 21. дивизије кренули су у напад за пробој сремског фронта 12. априла 1945 (из фототеке „Борбе“)



Тенк из 2. тенковске бригаде у току подршке 4. српске бригаде 21. дивизије приликом пробоја сремског фронта, 12. априла 1945 (из албума генерала Љубивоја Пајовића)



Пешадија 4. српске бригаде 21. дивизије напушта ровове и креће на јуриш, 12. априла 1945. у 05.00 часова

убацујући нове снаге, прошири мостобран и сломи отпор непријатеља у рејону Илинци — Апшевци — Подграђе.

Помоћни задатак дивизије био је да окружи снаге непријатеља у рејону Липовца, нападне их и уништи. За извршење наведених задатака дивизији је било стављено на употребу 10 чамаца. Готовост за извршење добијених задатака била је одређена за 9. април увече.

Наредног дана, 9. априла, Штаб 1. армије је издао посебну заповест Штабу 5. бригаде 21. дивизије. Наиме, она је била одређена да се као десантна јединица искрца у позадину непријатељског главног одбрамбеног појаса, и, својим дејством из позадине, садејствује с 1. пролетерском дивизијом у пробоју дела непријатељског фронта у Срему.

Задатак 5. српске бригаде био је да ноћу 11/12. априла изврши десант између Сотина и Опатовца у висини Сабадошевог салаша и образује мостобран, а потом, обезбедивши мостобран према Сотину снагама једног батаљона, главним снагама нападне непријатељско упориште у селу Опатовцу и да, по ослобођењу Опатовца, у садејству с јединицама 1. пролетерске дивизије ослободи село Мохово а затим да се прикупи на пристаништу у Опатовцу; одакле ће бродовима совјетске Дунавске ратне флотиле бити превезена на леву обалу Дунава, у Бачко Ново Село.

Следећи задатак 5. српске бригаде био је да ноћу 11/12. априла изврши десант између Вуковара и Сотина, како би садејствовала с 1. пролетерском дивизијом у ослобађању Сотина. Овај задатак бригада је имала да изврши у случају да 1. пролетерска дивизија не ослободи Сотин у току 11. априла. Уколико би, гхак, 1. пролетерска дивизија ослободила Сотин 11. априла, ова бригада је имала задатак да ноћу 11/12. априла изврши десант између Борова и Вуковара, пресече комуникацију која повезује ова два града, и да нападне непријатељска упоришта у Вуковару и Борову.

После ослобођења Вуковара бригада је имала задатак да се прикупи на пристаништу у Вуковару, превезе преко Дунава на леву обалу а потом крене узводно ка Даљском риту и ноћу 12/13. априла изврши десант између Даља и Борова, пресече комуникацију која повезује ова два места и, обезбеђујући се према Даљу, садејствује с 1. пролетерском дивизијом у борби за ослобођење Борова.

После ослобођења Борова, стављајући се под команду 1. пролетерске дивизије, 5. српска бригада је имала задатак да се прикупи у рејону поља Шанац — Селишће ради образовања фронта према Даљу.

У заповести је посебно било наглашено да 5. српска бригада, „за време бављења њених јединица на борбеним чамцима и мониторима, као и у погледу одређивања мјеста прелаза Дунава... потпада под команду команданта бригаде бродова, хероја Совјетског Савеза, капетана II ранга, друга Державина". Све припреме за извршење добијеног задатка требало је да изврши до 10. априла увече, по упутствима капетана II ранга Державина и оперативног официра из Штаба 1. армије, капетана Војина Ћоровића.

Исто тако, у току 9. априла, Штаб 1. армије доставио је свим својим јединицама „План садејства авијације са трупама на земљи, артиљеријом и тен-



Тенк број 101 са „укупним десантом“ на дан пробоја сремског фронта код Сотина, 12 априла 1945 (из албума пуковника Пера Трнинића)



На овом тенку из састава 2. тенковске бригаде види се десантна пешадија из састава 3. крајишке бригаде 1. пролетерске дивизије, 12. априла 1945. приликом пробоја сремског фронта (из албума генерала Љубивоја Пајовића)



Једно пушкомитраљеско одељење 1. пролетерске бригаде у нападу на непријатеља преко „брисаног простора“ — у Срему 12. априла 1945 (из књиге „Прва пролетерска од Београда до Загреба“)



Пилоти 112. ваздухопловног ловачког пука на аеродрому Кленак априла 1945, после извршења борбеног задатка (слева надесно): Јосип Грабар, Сава Пољанец, Рус и Ненад Ковачевић (из Музеја Југословенског ваздухопловства)



Непријатељ је ватром зауставио наше борце и они се журно укопавају на „брисаном простору" (из листа 1. армије „За победу")

ковима". Упутством је предвиђено да ће авијација, за време извођења артиљеријске припреме „масовним и ешелонираним нападима", дејствовати по предњем крају непријатељске одбране у рејонима Опатовца, Мохова, Ловаса, Товарника и Илинаца, и да пешадијске, артиљеријске и тенковске јединице обележавају места свога налажења серијом од 3 до 5 зелених ракета испалених у правцу непријатеља.

Исто тако, упутством је предвиђено да све јединице, у току напада кроз дубину непријатељских по-

ложаја, обележавају места свог налажења серијом зелених ракета. Поред тога, у времену од 10. до 20. априла, да на куполама тенкова белом бојом буду нацртани троуглови. Са авионима у ваздуху била је предвиђена и радио-веза од момента прелетања линије фронта. Ову су везу одржавали ваздухопловни официри за навођење и команданти и командири тенковских јединица.

ЗАПОВЕСТ ЗА ПРОБОЈ СРЕМСКОГ ФРОНТА

Упознавши се са ситуацијом на фронту Јужне групе дивизија 1. армије, Генералштаб је 9. априла дошао до закључка да ће се њихово продирање у рејон Жупање остварити најраније 12. априла. Ради спровођења свог плана о одсецању и уништењу снага 34. армијског корпуса у Срему, Генералштаб ЈА донео је 9. априла одлуку да и по трећи пут одложи почетак напада Северне групе дивизија 1. армије у Срему и 3. армије на Драви и Дунаву. Почетак „општег напада" био је одређен за 12. април ујутро. У том смислу, Генералштаб ЈА је издао наређење штабовима 1. и 3. армије да изврше све припреме и рхздаду своје заповести.

У заповести Штаба 1. армије од 10. априла и изменама и допунама те заповести од 11. априла 1945, циљ операције 1. и 3. армије био је овако формулисан:



Борци 48. дивизије продиру ка Винковцима, 13. априла 1945
(из албума пуковника Дака Кундачине)



Митраљезац 42. дивизије са митраљезом на леђима прелази
газом један од многих канала на сремском фронту (из
албума генерала Бена Руса)



Једно одељење телефониста из 1. пролетерске бригаде жури за пешадијом да би успоставило везу штаба бригаде са командом батаљона 12. априла 1945 (из књиге „Прва пролетерска од Београда до Загреба“)

„Основна замисао ових операција је да се пре-сјече непријатељска групација на сремском фронту, да се одвоји од своје позадине и брзим дејством са свих праваца да се уништи.“

Задатак 3. армије био је да своје главне снаге после форсирања Драве усмери ка Старим Микановцима и Винковцима ради спајања с јединицама Лужне групе дивизија 1. армије.

Задатак Северне групе дивизија 1. армије био је да изврши пробој непријатељског фронта на десном крилу сремске утврђене зоне, разбије његову одбрану на правцима ка Вуковару и Винковцима, да у „снажном налету“ овлада рејонима Вуковара и Винковаца, споји се с јединицама 3. армије код Даља, а потом нападама с фронта и из позадине, убрза уништавање непријатељских снага на сремском фронту.

Задатак Лужне групе дивизија 1. армије није био у овим заповестима детаљније излаган, јер је још раније био утврђен, а и због тога што је њоме непосредно командовала група официра са командантом армије на челу. Као што је раније речено, задатак ове групе дивизија био је да форсира Саву на одсеку Брчко — Орашје, а потом да брзо продире на север ка рејону Винковци — Стари Микановци ради спајања са десним крилом 3. армије. По спајању са 3. армијом ова група дивизија, обезбеђујући се према западу, учествује са осталим јединицама 1. армије и 3. армије у уништавању окружене непријатељске групације у Срему.

Ради извршења наведеног задатка, Штаб 1. армије донео је одлуку да Северна група дивизија нанесе главни удар на делу фронта између Дунава и Товарника, с тим да се пробој фронта изврши на одсеку од Безимене шуме код коте 141, око 700 метара северо-источно од Трунићевог салаша па до Безименог салаша на Средњи потес. Пробој фронта имале су да



Једно одељење 1. пролетерске бригаде у наступању ка Опатовцу 12. априла 1945. (из фототеке „Борбе“)

изврше 1. пролетерска и 21. дивизија, ојачане са по једним батаљоном тенкова из састава 2. тенковске бригаде.

Помоћне ударе имале су да изврше 42. и 22. дивизија свака на свом делу фронта.

Задаци јединица Северне групе дивизија били су:

Прва пролетерска дивизија имала је задатак да 12. априла, једном бригадом, уз подршку артиљерије, изврши пробој непријатељског главног положаја на делу фронта Средњи потес — кота 141 а потом да, уводећи свој други ешелон, уз подршку 1. батаљона 2. тенковске бригаде, наступа правцем који између Опатовца и Ловаса води ка Сотину. Са осталим снахама дивизија је имала да врши напад на фронту између Дунава и Средњег потеса.

У току продирања између Опатовца и Ловаса дивизија је имала задатак да, обезбеђујући се према Ловасу, одвоји мање снаге и упути их ка Мохову и Опатовцу како би, у садејству са 5. бригадом 21. дивизије, ослободила ова села. Дивизија је имала задатак да главним снагама продужи напад ка линији Сотин — пустара Грабово, да се пробије између ових места и јачим снагама са северозапада нападне непријатељево упориште у Сотину а мањим, са североистока, упориште у пустари Грабово ради њиховог заузимања.

У току ноћи 12/13. априла дивизија је имала задатак да се прикупи у рејону Сотин — пустара Грабово и да се припреми да 13. априла продужи ка Вуковару.

Наредног дана, 13. априла, дивизија је имала задатак да продире западно од Вуковара ка Бршадину, овлада њиме, а потом, обезбеђујући се према Трпињи и насељу фабрике обуће „Бата“ (данас „Борово“), нападне непријатељске снаге у рејону Вуковара, уништи их и ослободи овај историјски град.

По ослобођењу Вуковара дивизија је имала задатак да се ноћу 13/14. априла припреми и 14. априла продужи са продирањем ка Борову и Трпињи.

Пета бригада 21. дивизије имала је задатак да се ноћу 11/12. априла укрцанаречне ратне бродове 1. бригаде Дунавске речне флотиле Црвене армије, изврши десант између Опатовца и Сотина код Сабадошевог салаша и, уз подршку артиљеријске ватре са речних монитора, образује мостобран. По образовању мосто-

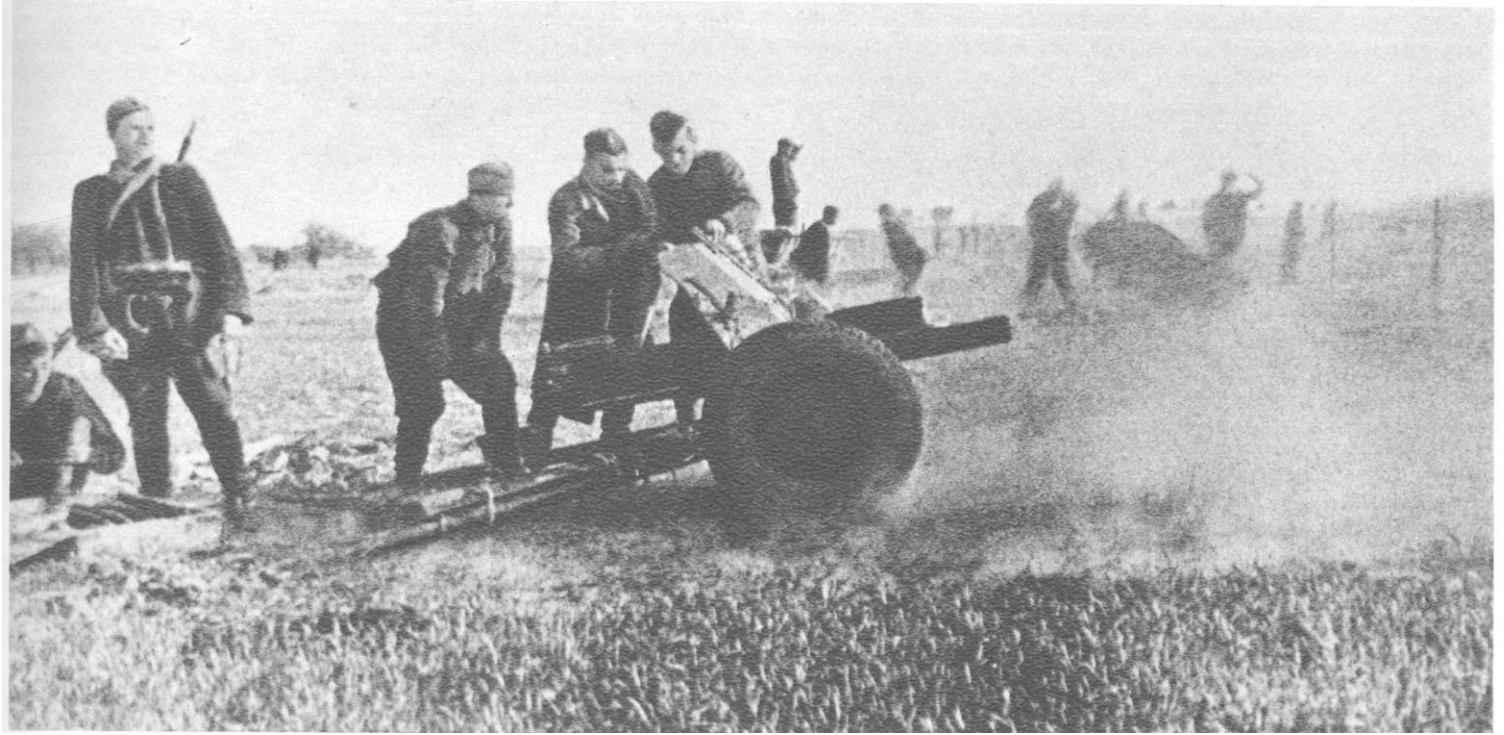
брана бригада је имала задатак да једним батаљоном наступа ка Сотину до линије Дунав — циглана код Нотиног салаша, ради обезбеђења од дејства непријатеља од Сотина, а главнином снага ка непријатељском упоришту у Опатовцу, које рано ујутро треба да напада из позадине и овладава њиме. Пошто ослободи Опатовац бригада је имала задатак да нападне непријатељско упориште у Мохову из позадине и да, у садејству са снагама 1. пролетерске дивизије, које су такође имале задатак да нападају ово упориште са фронта, сломи отпор непријатеља и ослободи Мохово.

По ослобођењу Мохова 5. српска бригада је имала задатак да се прикупи на дунавском пристаништу у Мохову, укрца у бродове Дунавске речне флотиле и превезе преко Дунава у Бачко Ново Село. У току дана 12. априла и ноћу 12/13. априла бригада је имала задатак да изврши покрет правцем Бачко Ново Село — Округла Млака — Бођанска пустара и, по потреби, а по наређењу 1. пролетерске дивизије, изврши десант између Вуковара и Борова, код фабрике обуће „Бата“, пресече пут Борово — Вуковар и делом снага нападне са севера непријатељске снаге које буду браниле Вуковар.

Двадесет прва дивизија имала је задатак да у току 12. априла, једном бригадом, уз подршку артиљерије, изврши пробој непријатељског главног положаја на делу фронта између коте 141 и безимене шуме источно од Трунићевог салаша. Пошто изврши пробој, дивизија је, ојачана 14. бригадом 48. дивизије,



Пуковски топ 76 мм М 43 из 42. дивизије на положају код Товарника, 12. априла 1945, извршио је свој задатак и спрема се за марш и поседање новог положаја (из албума генерала Бена Руса)



Батерија 76 мм 1. пролетерске бригаде у стопу је пратила „своју“ пешадију и ватром јој крчила пут после пробоја сремског фронта (из књиге „Прва пролетерска од Београда до Загреба“)

имала задатак да, уз подршку 3. батаљона 2. тенковске бригаде, продужи са продирањем правцем Рана јабука — Томпојевци — Берак — Свињаревци.

У току продирања дивизија је имала задатак да мањим снагама нападне непријатељево упориште у Ловасу са југозападне и западне стране и овлада њиме, а главним снагама да продужи наступање и ослободи Томпојевце, Миклушевце, Чаковце, Берак и Свињаревце. У току ноћи 12/13. априла дивизија је имала задатак да се прикупи у рејону Берак — Свињаревци и припреми за напад наредног дана.

Током дана 13. априла, дивизија је имала задатак да продужи наступање правцем Петровци — Нуштар, ослободи села Негославце, Петровце и Церић, а потом, обезбеђујући се мањим снагама према Винковцима, Маркушици и Боботи, главним снагама нападне непријатељске снаге у Нуштару, разбије их и ослободи ово село. У току ноћи 13/14. априла дивизија је имала задатак да се прикупи у рејону села Нуштар и припреми да 14. априла, обухватом са североистока, нападне непријатељске положаје у рејону Винковаца и, у садејству са снагама 48. дивизије, ослободи овај град.

Четрдесет осма дивизија, без 14. македонске бригаде, имала је задатак да 12. априла, по извршеном пробоју главног положаја у зони дејства 1. пролетерске и 21. дивизије, прође кроз брешу на фронту пробоја, а затим упути мање снаге са севера и запада ка Товарнику ради садејства с 42. дивизијом у нападу на непријатељско упориште у рејону овог села и ради обезбеђења свога левог бока. Главнином снага дивизија је имала задатак да брзо продире на запад и обухватом са севера нападне непријатељске снаге у ре-

јону Илача — Шидски Бановци, разбије их и ослободи ова села.

У току 13. априла дивизија је имала задатак да продужи са наступањем правцем Оролик — Слаковци — Сремске Лазе — Стари и Нови Јанковци — Мирковци и да, уништавајући непријатељске снаге на правцу наступања, главним снагама избије у рејон Мирковаца а мањим снагама овлада мостом на Босуту 1,5 км североисточно од Привлаке како би онемогућила непријатеља да пребацује своје снаге од Отока ка рејону Мирковци — Винковци. У току ноћи 13/14. априла дивизија је имала задатак да се прикупи у рејону Мирковаца и припреми да 14. априла нападне Винковце са југоистока и, у садејству с јединицама 21. дивизије, овлада рејоном Винковаца и ослободи овај град.

Четрдесет друга дивизија имала је задатак да 12. априла ујутро изврши напад на фронту између Трунићевог салаша и Градине на Босуту, с тим да пробије фронт на правцима Шид — Товарник и Мала Вашица — Илинци. У току 12. априла, делом снага, ради пробоја, треба да нападне положаје непријатеља у рејону Товарника и, у садејству с јединицама 48. дивизије, овлада овим рејоном и ослободи Товарник. Такође, истог дана делом снага, а у садејству с јединицама 22. дивизије, треба да напада ради пробоја код Градине на Босуту, а потом бочним ударом са југа да ослободи Илинце. У току ноћи 12/13. априла дивизија је имала задатак да се прикупи у рејону Товарник — Илача.

Наредног дана, 13. априла, дивизија је, као армијска резерва, требало да одмаршује у рејон Нови Јанковци — Стари Јанковци — Петровци и да, у слу-

чају потребе, садејствује с 1. пролетерском дивизијом у борбама за ослобођење Вуковара и Борова.

Двадесет друга дивизија имала је задатак да ноћу 11/12. априла главнином снага изврши форсирање Босута између Липовца и Батроваца.

У току дана 12. и ноћу 12/13. априла ова дивизија је требало да изврши следеће задатке:

Прво, да 12. априла ујутро нападне непријатељско упориште у рејонима Апшеваца и Подграђа, овлада мостом на реци Босут у с. Подграђе, и образује мостобран с циљем да створи што повољније услове за даља дејства ка Нијемцима.

Друго, да мањим снагама нападне из позадине положаје непријатеља на левом крилу 42. дивизије код Градине.

Треће, да мањим снагама одсече снаге непријатеља у рејону Липовца, изолује их и уништи нападом с фронта и из позадине од Апшеваца.

Четврто, да нађе могућност убацивања лаких јединица кроз Спачванске и Босутске шуме, које би с леђа нападе снаге непријатеља у рејонима Подграђа и Нијемаца.

У току 13. априла дивизија је требало да наступа правцем Нијемци — Комплетинци и да, обезбеђујући се од Отока, уништи снаге непријатеља у рејонима ових села.

Ноћу 13/14. априла дивизија је требало да се припреми за напад на непријатељске снаге у рејонима Отока и Привлаке.

Наредног дана, 14. априла, дивизија је требало да изврши напад на снаге непријатеља у рејонима Отока и Привлаке, овлада њиховим положајима, ослободи ова села а затим продужи са наступањем ка селу Роковцима и ослободи га од непријатеља.

Друга тенковска бригада требало је да 11. априла увече изврши покрет из рејона Беркасова у полазни рејон за напад: шума Калиле — шума Церје око 2 км југозападно од села Бапска, а у току 12. априла ова бригада је требало да изврши више задатака.

Први тенковски батаљон имао је задатак да по извршеном пробоју непријатељских положаја на правцу главног удара 1. пролетерске дивизије наступа кроз отворену брешу и подржава напад ове дивизије правцем Средњи потез — салаш Ф. Сенца и даље између Опатовца и Ловаса ка Сотину. У току продирања овај батаљон ће се спојити са 5. бригадом 21. дивизије код Опатовца и подржавати јединице 1. пролетерске дивизије и 5. српске бригаде приликом ослобођења Мохова, Опатовца, Сотина и пустаре Грабово. По овладавању линијом Сотин — пустара Грабово, батаљон је имао задатак да се прикупи у рејону Сотина и пустаре Грабово и припреми за борбу у току 13. априла, када је требало да подржава јединице 1. пролетерске дивизије при продирању ка Бршадину и у борбама за ослобођење Вуковара. По ослобођењу овог града батаљон је до краја дана, 13. априла, имао задатак да се прикупи на зборно место у Бршадину и припреми за борбе наредног дана ка селима Борову и Трпињи.

Трећи тенковски батаљон имао је задатак да по извршеном пробоју на правцу главног удара 21. ди-



Борци 1. пролетерске бригаде у селу Мохову непосредно по ослобођењу, 12. априла 1945 (из албума пуковника Душана Узелца)

визије, наступа кроз створену брешу и врши подршку напада ове дивизије при ослобођењу Ловаса, Томпојеваца, Берка и Свињареваца. По избијању 21. дивизије у рејон Свињареваца, батаљон би се прикупио у рејону источно од Свињареваца. Наредног дана, 13. априла, батаљон је имао задатак да подржава наступање јединица 21. дивизије правцем Петровци — Церих — Нуштар, садејствујући с њом при ослобођењу поменутих села. По ослобођењу Нуштара требало је да се прикупи на зборном месту у рејону пустаре Хенриковци и припреми да наредног дана подржава 21. дивизију у борбама за ослобођење Винковаца.

Напад Северне групе дивизија требало је да почне 12. априла у 04.45 часова артиљеријском припремом у трајању од 15 минута. Било је предвиђено да за време артиљеријске припреме авијација изврши удар по непријатељским положајима у рејонима Мохова, Ловаса, Товарника, Илинача и другим местима у ближој дубини његове одбране, а инжињеријске јединице су имале задатак да створе пролазе у минским пољима на предњем крају непријатељске одбране; пешадијске јединице у првом борбеном ешелону да у то исто време крену у напад подилазећи непријатељском првом рову како би, по престанку артиљеријске припреме, кренуле на јуриш и ускочиле у непријатељске ровове.